

2270/040701/2022

Päätös energian tukkumarkkinoiden manipulaatiota koskevassa asiassa liittyen virheellisiin tarjouksiin sähkön vuorokausimarkkinalla

Asia

Energiaviraston päätös koskien Vattenfall AB:n ja Vattenfall Oy:n energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 (myöhemmin "REMIT-asetus") noudattamista.

Asianosainen

Vattenfall AB
Evenemangsgatan 13C
169 56 Solna, Ruotsi

Vattenfall Oy
Konepajankuja 3 B
00510 Helsinki

Vireilletulo

19.10.2022

Selostus asiasta

Tapahtumankuvaus

Energiavirasto on kiinnittänyt huomiota Vattenfall AB:n poikkeukselliseen osto- ja myyntitarjouskäyttämiseen sähkön vuorokausimarkkinoilla. Vattenfall AB on toteuttanut tarjoukset sähköpörssi Nord Pool AS:n välityksellä. Tutkinnan kohteena olevat tarjoukset on jätetty seuraavina ajankohtina: 4.5.2022, 29.6.-1.7.2022 ja 14.10.2022.

Vattenfall AB on julkistanut kaikkiin kolmeen edellä mainittuun ajankohtaan liittyvistä markkinatapahtumista UMM-viestit Nord Pool AS:n UMM-alustalla.

Vattenfall AB on julkaissut 4.5.2022 klo 12.17 (CET) UMM-viestin, jossa Vattenfall AB on ilmoittanut myyneensä 4.5.2022 virheellisesti yhteensä noin 2000 MWh liian

2270/040701/2022

paljon sähköä. Virhe on koskenut sähköä, jonka toimituspäivä on ollut 5.5.2022. Vattenfall AB on ilmoittanut UMM-viestissään virheen kattavan kaikki vuorokauden tunnit. UMM-viestin perusteella virheelliset määrät ovat olleet enimmillään 100 MW liikaa ostoa tai 200 MW liikaa myyntiä.

Vattenfall AB on julkaissut 1.7.2022 klo 13:54:03 (CET) UMM-viestin, joka on koskenut 30.6.-2.7.2022 toteutuneita virheellisiä tarjouksia. UMM-viestissä Vattenfall AB on ilmoittanut ostaneensa virheellisesti 180 MWh/h liian vähän sähköä vuorokausimarkkinoiden viimeiselle tunnille 30.6.2022 ja vuorokausimarkkinoiden kaikille tunneille 1-2.7.2022.

Vattenfall AB on julkaissut 14.10.2022 klo 20:10:07 (CET) UMM-viestin, jossa Vattenfall AB on ilmoittanut myyneensä 15.10.2022 toteutuneissa tarjouksissa enimmillään 150 MWh/h liikaa sähköä vuorokauden kaikille tunneille kyseisenä päivänä.

Energiavirasto on aloittanut tutkinnan sen selvittämiseksi, onko Vattenfall AB:n edellä mainitut tarjoukset sähkön vuorokausimarkkinoille jättäessään rikkonut REMIT-asetuksen 5 artiklan kieltä manipuloida markkinoita.

Energiaviraston selvityspyyntö ja Vattenfall AB:n antama selvitys

Energiavirasto on pyytänyt 19.10.2022 Vattenfall AB:lta selvitystä virheellisten tarjousten osalta siitä, mitkä syyt ovat johtaneet virheellisten tarjousten tekemiseen, miten Vattenfall AB oli havainnut ne ja miten sen jälkeen toimittiin sekä onko Vattenfall AB:lla ryhdytty sellaisiin toimenpiteisiin, ettei vastaava toistuisi. Lisäksi Vattenfall AB:lta on pyydetty selvitystä siitä, minkälaiset tarjoukset sen oli ollut tarkoitus jättää kyseisinä päivinä ja millä hinnoilla sen oli ollut tarkoitus ostaa tai myydä sähköä.

Vattenfall AB on toimittanut 8.11.2022 vastauksen selvityspyyntöön. Vattenfall AB on selvityksessään antanut jokaisesta tapahtumasta tarkat kuvaukset kellonaikoihin.

Selvityksessään ja sen liitteenä olevassa yksityiskohtaisessa tapahtumankuvauksessa Vattenfall AB on todennut 4.5.2022 tapahtuman osalta, että [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]¹. Päivitykset tarjoukseen eivät menneet läpi, sillä ensimmäinen tarjous oli jätetty manuaalisesti. Lopulta Vattenfall AB:lla oli päädytty lähettämään kopio edellisen päivän tarjouksesta.

¹ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

2270/040701/2022

Vattenfall AB:n mukaan Nord Pool AS (myöhemmin myös "NP") on ottanut käyttöön uuden huutokauppa-alustan maaliskuussa vuonna 2022, kun NP on vaihtanut edellisestä vuorokausimarkkinan kaupankäyntialustasta uuteen huutokauppa-alustaan. [REDACTED]

[REDACTED]² Tässä tapauksessa tämä ei onnistunut, koska ensimmäinen tarjous oli syötetty järjestelmään manuaalisesti operaattorin toimesta.

Vattenfall AB on todennut selvityksessään 1.7.2022 tapahtuman osalta, että Vattenfall AB [REDACTED]³ Vattenfall AB:n mukaan tiedoissa oli ollut virheellisesti negatiivinen etumerkki positiivisen sijaan. Määrät ajettiin tarjousjärjestelmään ja tämän johdosta Vattenfall AB oli ostanut kokonaisuudessaan 180 MWh/h vähemmän sähköä kuin oli ollut tarkoitus ajanjaksolla 30.6.2022-2.7.2022.

Kolmannessa tapauksessa 14.10.2022 Vattenfall AB on saanut selvityksen mukaan asiakkaaltaan virheellisen tiedon keskeytyssuunnitelmasta tuulipuistossa. Keskeytyssuunnitelma oli ajalle 14.10.2022 alkaen yhden viikon eteenpäin. Volyymin olisi pitänyt olla [REDACTED]⁴, joka vastasi kyseisen tuulipuiston käytettävissä olevaa enimmäistuotantoa. Volyymitiedoksi ilmoitettiin [REDACTED]⁵, mikä johti kyseisen tuulipuiston tuotantoennusteen nousemisen sen teoreettiseen maksimiin [REDACTED]⁶ koko ajanjaksolle. Tämä tuotantoennuste lisättiin Vattenfall AB:n Suomen tuulituotannon portfolioon ja myytiin vuorokausimarkkinalle 14.-15.10.2022.

Vattenfall AB on todennut selvityksessään, että he olivat havainneet lyhyen position heidän Suomen portfoliossaan 15.10.2022, joka oli noin [REDACTED]⁷ suuruinen koko [REDACTED]⁸ portfoliosta. Vattenfall AB:n mukaan tämä ei ole heidän portfolionsa kokoluokka huomioiden erityisen poikkeava muutos. Normaalin käytännön mukaisesti Vattenfall AB [REDACTED]

² Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

³ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

⁴ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

⁵ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

⁶ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

⁷ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

⁸ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

2270/040701/2022

myyntitarkoitusta. Vattenfall AB:n mukaan tällaisen määrittelyn kannalta merkityksellinen ajankohta on se, jolloin tarjous on jätetty.

Vattenfall AB:n mukaan viesti voi olla väärä, jos se ei vastaa todellisia olosuhteita. Viesti voi olla harhaanjohtava, jos se antaa harhaanjohtavan kuvan epäaidon kaupankäynnin vuoksi muulle markkinaosapuolelle kysynnästä, tarjonnasta tai hinnasta. Sekä väärät että harhaanjohtavat viestit voivat luoda väärän vaikutelman kysynnästä, tarjonnasta tai hinnasta. Vattenfall AB:n mukaan vääriä tai harhaanjohtavia viestejä voi syntyä siinä tilanteessa, jos liiketoimia ei tehdä senhetkisen taloudellisen arvion tai kaupallisen intressin perusteella tai jos markkinaosapuolella on aikomus esimerkiksi peruuttaa toimeksianto ennen toimeenpanoa. Vattenfall AB on viitannut Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (European Union Agency for the Cooperation of Energy Regulators, myöhemmin "ACER") antamaan tulkintaohjeistukseen¹² REMIT-asetuksesta ja esittänyt, että virheellisten tarjousten osalta kyse voi olla myös siitä, ettei markkinaosapuolella ole aitoa tarkoitusta myydä tai hankkia energian tukkutuotetta tarjottuun hintaan, mistä tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole kyse. Näin ollen, kun kyseessä on epätaloudellinen ja epäaito liiketoimi, markkinaosapuolen tiedossa on ex-ante, että toiminta tulee johtamaan taloudellisiin menetyksiin.

Vattenfall AB mukaan markkinaosapuolen tarkoitusta tulisi pitää väärän tai harhaanjohtavan viestin osatekijänä erityisesti, kun tarkastellaan toimeksiantoja, joiden tarkoituksena on muuttaa taloudellista asemaa tai omistusta ja jotka ovat siten taloudellisesti merkityksellisiä. Vattenfall AB:n mukaan markkinaosapuolen tarkoituksen huomioon ottaminen on välttämätöntä määriteltäessä eroa aidon tarjouksen ja väärän tai harhaanjohtavan tarjouksen välillä.

Vattenfall AB:n mukaan tällaista liiketointa koskeva signaali voi olla vääränlainen tai harhaanjohtava järkevän markkinaosapuolen kannalta vain, jos liiketointa ei tehdä (senhetkisen) taloudellisen arvion perusteella, eli tarkoituksena on tuottaa voittoa tai välttää/vähentää tappioita, vaan sen sijaan tarkoituksena joko antaa toisenlainen toimeksianto (esim. "fatfingermistake") tai vaikuttaa kohtuuttomasti markkinahintaan.

Vattenfall AB:n mukaan sen aito aikomus oli myydä volyymit kyseiseen hintaan. Virheet tapahtuivat taustalla osana perusteltuja kaupallisia arviointeja, ja niillä oli, vaikkakin vasta jälkikäteen, vaikutusta Vattenfallin sisäisiin motiiveihin/taloudellisiin näkökohtiin. Tällainen virhe voidaan rinnastaa virheelliseen ennusteeseen tai virheelliseen markkinakäsitykseen perustuvaan päätökseen. Tällainen virhe ei kuitenkaan muodosta väärää tai harhaanjohtavaa signaalia markkinoille, koska toimeksianto/toimeksiannot heijastavat asianmukaisesti markkinaosapuolen (silloisia) taloudellisia intressejä ja ne perustuvat laillisiin kaupallisiin arviointeihin, sillä hetkellä, kun kyseiset arvioinnit tehtiin (toisin sanoen kaupalliset harkinnat on tehty käytettävissä olevien ennakkotietojen perusteella). Se, että päätösten perusteet voivat muuttua myöhemmin (eli jälkiarvioinnissa), ei muuta sitä tosiasiaa, että aiemmin tehty toimeksianto perustui todelliseen intressiin ja että se on luontaista

¹² ACER Guidance on the application of Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency, 6th edition, 22 July 2021.

2270/040701/2022

hyödykekauppaympäristössä, joka edellyttää päätösten jatkuvaa uudelleenarviointia.

Vattenfall AB:n tarkoituksena on ollut aitoon intressiin perustuen tarjota tai hankkia sähköä sovittuun hintaan. Vattenfall AB:lla ei ole ollut tosiasiallista tietoa siitä, että saadut tiedot olisivat mahdollisesti virheellisiä, eikä sillä ollut myöskään mitään muuta laitonta intressiä saavuttaa muuta tarkoitusta.

Vattenfall AB:n mukaan tarjouksen asettaminen markkinalle ei sisällä sellaista tietoa, että toimittajan tulisi hankkia/myydä kyseinen sähkö position sulkemiseksi. Lyhyet ja pitkät positiot ovat markkinan toiminnan kannalta tavanomaisia ja tarpeellisia. Epätasapainoa sähkötaseessa voidaan vähentää myöhemmässä vaiheessa.

Kolmanneksi Vattenfall AB on esittänyt, ettei se ole toiminut tahallisesti tai huolimattomasti, vaan järkevän markkinaosapuolen edellyttämällä ammattitaidolla ja huolellisuudella. Vattenfall AB on lausumassaan korostanut erityisesti heinäkuun ja lokakuun tapahtumien osalta, että ne ovat perustuneet kolmansilta osapuolilta saatuun tietoon, joka myöhemmin on osoittautunut virheelliseksi. Vattenfall AB:lla ei ole siten ollut velvollisuutta tehdä tietojen tarkistuksia ja se on luottanut kolmansilta osapuolilta saatuun tietoon. Myöskään kolmansien osapuolten aikaisempi toiminta ei ole antanut syytä epäillä tietojen virheellisyyttä. Joka tapauksessa Vattenfall AB on em. tapahtumien jälkeen lisännyt tarkistuksia ja kehittänyt prosessejaan sellaisiksi, ettei virheellistä tietoa käytettäisi enää päätöksenteon perustana.

Vattenfall AB on

[REDACTED]

] ¹³.

Vattenfall AB on korostanut, että tutkiminnan kohteena olevat liiketoimet ovat olleet olosuhteiltaan täysin erilaiset, eivätkä ne ole sidoksissa toisiinsa ja ne eivät siten muodosta toistuvaa käyttäytymistä tai sisäistä toimintatapaa. Vattenfall AB on toteuttanut välittömästi toimia, jotka estävät jatkossa samaa tapahtumasta uudelleen. Vattenfall AB on todennut myös, että yhtä virheellistä tapahtumaa koskevat korjaavat toimenpiteet eivät olisi estäneet muita tapahtumasta.

Vattenfall AB on lisäksi korostanut, että REMIT-asetuksen ja valvontalain markkinamanipulaatiota koskevien säännösten ensisijaisena tarkoituksena on estää keinotekoiset ja tahalliset tai selvästi huolimattomat toimet, jotka johtavat

¹³ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

2270/040701/2022

virheisiin tai aiheuttavat virheitä kysyntään ja tarjontaan ja normaaliin hinnanmuodostukseen markkinoilla. Vattenfall AB on viitannut valvontalain 21 § c kohdan hallituksen esitykseen (HE 50/2014 vp, s. 51), jonka mukaan virheitä voi tapahtua tietyissä tilanteissa usein, eikä niissä ole tarkoituksenmukaista määrätä sanktioita. Vattenfall AB:n mukaan lainvastaisen käyttäytymisen ja inhimillisten erehdysten välille tulisi tehdä selkeä ero ottaen huomioon REMIT-asetuksen ja valvontalain tarkoitukset. Vattenfall AB:n mukaan, kun otetaan huomioon yleisön käsitys ja mielikuvat markkinoiden manipuloinnista, manipulointi tulisi liittää vain sellaisiin toimiin, joista määrätään seuraamuksia, jotta yleisöä ei johdettaisi harhaan ja jotta yleisö ei ajattelisi, että markkinaosapuoli on tarkoituksellisesti ryhtynyt toimiin saavuttaakseen lainvastaisia etuja markkinoilla.

Vattenfall AB:n mukaan on valitettavaa, mikäli kaikki tarkoituksettomat vahingot katsotaan markkinamanipulaatioksi ilman, että selvästi osoitetaan mitä markkinaosapuolilta odotetaan sekä ennustettavien ja ennakoimattomien ihmisten tekemien, että teknisten virheiden estämiseksi varsinkin, kun näistä virheistä ilmoitetaan yleensä julkisesti. Tämä on ristiriidassa nemo tenetur se ipsum accusare -periaatteen kanssa.

Energiaviraston selvityspyyntö Vattenfall Oy:lle ja Vattenfall Oy:n vastaus

Energiavirasto on 2.6.2023 lähettänyt Vattenfall Oy:lle selvityspyynnön Energiaviraston käynnissä olevassa tutkinnassa Vattenfall AB:n vuonna 2022 tekemistä virheellisistä tarjouksista vuorokausimarkkinoilla. Energiavirasto on varannut Vattenfall Oy:lle tilaisuuden esittää näkemyksensä Vattenfall AB:n esittämästä väitteestä toimia Vattenfall Oy:n lukuun sekä toimittaa kaupankäynnin järjestämistä koskevat selvitykset.

Vattenfall Oy on 16.6.2023 antamassaan selvityksessään vahvistanut Vattenfall AB:n esittämän kuvauksen tapahtumista ja Vattenfall Oy:n tietojen mukaan Vattenfall AB on toiminut vilpittömässä mielessä suhteessa kolmansilta osapuolilta saatuihin tietoihin sekä Vattenfall AB on tehnyt toimenpiteitä lieventääkseen teknisistä rajoitteista johtuvia vaikutuksia.

Vattenfall Oy on yhtä mieltä Vattenfall AB:n tulkinnasta siitä, että Vattenfall AB:n toimiessa Vattenfall Oy:n lukuun Vattenfall AB:n toiminta ei täytä REMIT-asetuksen 2 artiklan markkinamanipulaation tunnusmerkistöä varsinkin, kun sitä tarkastellaan yhdessä ACER:n antaman tulkintaohjeistuksen kanssa. Vattenfall Oy on esittänyt lisäksi, että mikäli Vattenfall AB:n toiminta katsottaisiin REMIT-asetuksen mukaiseksi markkinamanipulaatioksi, se voi vähentää markkinaosapuolten toiminnan läpinäkyvyyttä niissä tapauksissa, kun ne jälkikäteen havaitsevat virheitä tarjouksissaan. Vattenfall AB on jättänyt kyseessä olevat tarjoukset vuorokausimarkkinoille Vattenfall Oy:n Nord Poolissa olevan sähköpörssin jäsenyyden kautta. Vattenfall AB:n ja Vattenfall Oy:n sopimuksen mukaisesti Vattenfall AB:llä on oikeus suorittaa transaktioita Vattenfall Oy:n puolesta fyysisillä markkinoilla. Vattenfall Oy on kuvannut selvityksessään myös kaupankäyntiä koskevaa päätöksentekoa Vattenfall konsernissa.

Vattenfall Oy katsoo myös asiassa tehtyjen korjaustoimenpiteiden olevan riittäviä uusien virheiden estämiseksi jatkossa. Vattenfall Oy:n aikomuksena on arvioida tarkemmin Vattenfall AB:n tarjoamia palveluita sekä arvioida tehtyjen

2270/040701/2022

toimenpiteiden vaikutuksia, suhteellisuutta sekä asianmukaisuutta. Vattenfall Oy aikoo yhdessä Vattenfall AB:n kanssa arvioida jatkotoimenpiteiden tarpeellisuutta.

Energiaviraston kuulemiskirje Vattenfall Oy:lle ja Vattenfall Oy:n vastaus

Energiavirasto on lähettänyt 28.7.2023 kuulemiskirjeen Vattenfall Oy:lle päätösluonnoksesta.

Vattenfall Oy on 31.8.2023 antamassaan vastauksessa vahvistanut Vattenfall AB:n antaman tapahtumakuvausten ja ilmoittanut toteuttaneensa konsernin sisäisen tarkastuksen kyseisistä tapahtumista. Vattenfall Oy on todennut lisäksi, että UMM-viesteissä viitattiin Vattenfall AB:hen markkinaosapuolena Vattenfall Oy:n sijaan Pohjoismaissa yleisesti noudatetun markkinakäytännön mukaisesti. Lisäksi Vattenfall Oy on todennut sisäisen tarkastuksen arvion mukaisesti Vattenfall AB:n Energiavirastolle toimittaman selonteon olleen kattava ja oikea-aikainen.

Vattenfall Oy on kertonut selvityksessään korjaavista ja kehittävästä toimenpiteistä vastaavien tilanteiden varalle. Myös yhtiöiden välistä sopimusta tarkastellaan erityisesti Vattenfall Oy:n tiedonsaantioikeuksien ja Vattenfall AB:n tiedonantovelvollisuuksien osalta.

Vattenfall Oy on todennut selvityksessään, että kuten Vattenfall AB:n toimittamista selonteista käy ilmi kaksi kolmesta tarjoamisen virhetilanteesta aiheutui siitä, että Vattenfall AB toimi vastapuolilta saadun virheellisen tiedon perusteella. Käytännössä markkinatoimijalla voi olla rajallinen mahdollisuus todentaa vastapuolilta saatujen tietojen paikkansapitävyys ottaen huomioon, että aikaa on usein rajallisesti, mikä saattaa johtaa tarjoamisen virhetilanteiden kaltaisiin tilanteisiin. Vattenfall Oy on pyytänyt Energiavirastoa ottamaan huomioon, että jotkin tapahtumat ovat Vattenfall Oy:n vaikutusmahdollisuuksien ulottumattomissa, katsomaan tapahtumia myös tästä näkökulmasta sekä arvioimaan, minkälaista virheettömyyttä markkinatoimijalta voidaan kohtuullisesti vaatia vastaavassa tilanteessa.

Muilta osin Vattenfall Oy on samaa mieltä Vattenfall AB:n selonteissaan ja vastauksissaan jo ilmaistemien näkemysten kanssa. Vattenfall Oy on lisäksi halunnut korostaa, että tarjoamisen virhe ei automaattisesti johda vastaavaan epätasapainoon tukkumarkkinoiden hinnanmuodostuksessa, sillä myös muut tekijät voivat vaikuttaa kulloiseenkin tilanteeseen. Vaikka UMM-viestillä on tiedotettu markkinoita tarjoamisen virhetilanteesta se ei välttämättä vielä tarkoita, että kyseessä olisi sisäpiiritieto, vaan se ilmentää ainoastaan Pohjoismaista markkinakäytäntöä, joka perustuu Nord Poolin sääntöihin ajalta ennen REMIT-asetusta. Tämä markkinakäytäntö on ominainen Pohjoismaille, eikä tarjoamisen virhetilanteista ilmoittaminen oletusarvoisesti UMM-viestillä ole vakiintunut käytäntö kaikkialla EU:n energian tukkumarkkinoilla.

Asiaan liittyvä lainsäädäntö

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1227/2011 energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta (REMIT-asetus)

REMIT-asetuksen 2 artiklan 2 kohdassa määritellään markkinoiden manipuloinnilla tarkoitettavan:

- a) sellaisen tukkutason energiatuotteiden kauppaa koskevan liiketoimen suorittamista tai tätä kauppaa koskevan toimeksiannon antamista,
- i) joka antaa tai todennäköisesti antaa vääriä tai harhaanjohtavia viestejä tukkutason energiatuotteiden tarjonnasta, kysynnästä tai hinnasta;

(--)

Asetuksen 2 artiklan 4 kohdan mukaisesti tukkutason energiatuotteilla tarkoitetaan seuraavia sopimuksia ja johdannaisia riippumatta siitä, missä ja miten niillä käydään kauppaa:

- a) sähkön tai maakaasun toimitussopimukset, jos niihin perustuva toimitus tapahtuu unionissa;
- b) unionissa tuotettuun, kaupankäynnin kohteena olevaan tai toimitettavaan sähköön tai maakaasuun liittyvät johdannaiset;
- c) unionissa tapahtuvaan sähkön tai maakaasun siirtoon liittyvät sopimukset;
- d) unionissa tapahtuvaan sähkön tai maakaasun siirtoon liittyvät johdannaiset.

(--)

Asetuksen 2 artiklan 6 kohdan mukaan energian tukkumarkkinoilla tarkoitetaan mitä tahansa unionissa sijaitsevaa markkinaa, jossa käydään kauppaa tukkutason energiatuotteilla.

Asetuksen 2 artiklan 7 kohdan mukaan markkinaosapuolella tarkoitetaan henkilöä, siirtoverkonhaltijat mukaan luettuina, joka ryhtyy liiketoimiin, mukaan luettuna kauppaa koskevien toimeksiantojen antaminen, yksillä tai useammilla energian tukkumarkkinoilla.

REMIT-asetuksen 5 artiklassa kielletään osallistuminen markkinoiden manipulointiin ja sen yritys energian tukkumarkkinoilla.

Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta (2013/590, valvontalaki)

Valvontalain 5 §:n mukaan Energiaviraston tehtävänä on valvoa lain 2 §:ssä tarkoitetun kansallisen ja unionin lainsäädännön ja viranomaisien määräysten noudattamista sekä hoitaa muut 2 §:ssä tarkoitetussa lainsäädännössä sille annetut tehtävät. Valvonta- ja seurantatehtävät kattavat lain 2 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaisesti energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1227/2011 noudattamisen valvonnan.

2270/040701/2022

Valvontalain 9 §:n mukaan, jos joku rikkoo tai laiminlyö 2 §:ssä tarkoitetussa kansallisessa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädettyjä velvoitteitaan, Energiaviraston on velvoitettava hänet korjaamaan rikkomuksensa tai laiminlyöntinsä. Päätöksessä voidaan määrätä, millä tavoin rikkomus tai laiminlyönti tulee korjata.

Valvontalain 16 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan seuraamusmaksu voidaan määrätä myös sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta REMIT-asetuksen 5 artiklassa säädettyä kieltä manipuloida tai yrittää manipuloida markkinoita.

Perustelut

Kysymyksenasettelu

Asiassa on kysymys siitä, ovatko Vattenfall AB ja Vattenfall Oy syyllistyneet 4.5.2022, 29.6.-1.7.2022 ja 14.10.2022 osto- ja myyntitarjouskäyttäytymisellään REMIT-asetuksen 5 artiklassa säädettyyn kiellettyyn markkinamanipulaatioon energian tukkumarkkinoilla.

Asian oikeudellinen arviointi

REMIT-asetuksen 5 artiklan mukainen osallistuminen markkinoiden manipulointiin

REMIT-asetuksen 5 artikla kieltää markkinoiden manipulointia energiatuotteiden tukkumarkkinoilla laajassa merkityksessä. REMIT-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan i kohdan mukaan markkinoiden manipuloinnilla tarkoitetaan sellaisen tukkutason energiatuotteiden kauppaa koskevan liiketoimen suorittamista tai kauppaa koskevan toimeksiannon antamista, joka antaa tai todennäköisesti antaa vääriä tai harhaanjohtavia viestejä tukkutason energiatuotteiden tarjonnasta, kysynnästä tai hinnasta.

REMIT-asetuksen johdannon 13) kohdan mukaan energian tukkumarkkinoiden manipulointia on sellaisten toimien toteuttaminen, joiden johdosta hinnat asettuvat keinotekoisesti tasolle, jota ei voida perustella tarjontaa ja kysyntää koskevilla markkinavoimilla, mukaan lukien tuotanto-, varasto- tai siirtokapasiteetin tosiasiallisella saatavuudella ja kysynnällä. Markkinoiden manipulointitapoihin kuuluvat: väärien toimeksiantojen tekeminen ja peruminen; väärän tai harhaanjohtavan tiedon tai huhujen levittäminen tiedotusvälineissä, myös internetissä, tai muilla keinoin; tahallinen väärän tiedon toimittaminen hinta-arviointeja tai markkinaraportteja tuottaville yrityksille siten, että markkinaosapuolia ohjataan harhaan heidän toimiessaan kyseisten hinta-arviointien tai markkinaraporttien perusteella; sekä tahallinen sellaisen vaikutelman luominen, että saatavilla oleva sähköntuotantokapasiteetti, maakaasun saatavuus tai siirtokapasiteetin saatavuus poikkeavat todellisesta teknisesti käytettävissä olevasta kapasiteetista, jos tällainen tieto vaikuttaa tai on omiaan vaikuttamaan tukkutason energiatuotteiden hintoihin. Manipulointi ja sen vaikutukset saattavat ilmetä rajojen yli, sähkö- ja kaasumarkkinoiden kesken sekä rahoitus- ja hyödykemarkkinoiden välillä, päästöoikeuksien markkinat mukaan lukien.

Vattenfall Oy:n toiminta

Vattenfall AB:n ja Vattenfall Oy:n asiassa antamien selvitysten mukaan Vattenfall AB on toteuttanut tytäryhtiönsä Vattenfall Oy:n toimeksiannosta tutkinnan kohteena olevat liiketoimet jättämällä osto- ja myyntitarjouksia sähkön vuorokausimarkkinalla 4.5.2022, 29.6.-1.7.2022 ja 14.10.2022.

Markkinoiden manipulaation tai sen yrityksen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää, että kyseessä on tukkutason energiatuotteen kauppaa koskevan liiketoimen suorittaminen tai sitä koskevan toimeksiannon antaminen. Energiavirasto katsoo, että REMIT-asetuksen 2 artiklan tarkoittama tukkutason energiatuotteiden kauppaa koskevan liiketoimen suorittaminen tai kauppaa koskevan toimeksiannon antaminen koskevat kaikenlaisia tarjousten ja liiketoimien tekemiseen liittyviä toimia, kuten esimerkiksi uusien tarjousten jättäminen, olemassa olevien muuttaminen ja peruminen.

Asiassa saatujen selvitysten mukaan Vattenfall AB on toteuttanut toimeksiannot Vattenfall Oy:n lukuun sähkön vuorokausimarkkinalla. Sähkön vuorokausimarkkina on REMIT-asetuksen 2 artiklassa tarkoitettu energian tukkumarkkina. Sähkön vuorokausimarkkinoilla kaupankäynnin kohteena olevat sopimukset ovat REMIT-asetuksen 2 artiklan mukaisia tukkutason energiatuotteita.

REMIT-asetuksen 5 artiklan markkinamanipulaation kiellon henkilöllinen soveltamisala on laaja. Energiavirasto katsoo, että vaikka Vattenfall AB on tehnyt kyseessä olevat liiketoimet, on Vattenfall Oy:llä ollut liiketoimien toimeksiantajana ja kaupan kohteena olevan energian tukkutuotteiden tosiasiallisena omistajana myös vastuu liiketoimien oikeellisuudesta ja siitä, että ne ovat REMIT-asetuksen säännösten mukaisia. Energiavirasto toteaa, että Vattenfall Oy:n on tullut toimeksiantajana varmistua tietojen oikeellisuudesta ja valvoa, että Vattenfall Oy:n puolesta toimivalla palveluntarjoajalla on käytössään järjestelyt, jotka mahdollistavat sääntelyn mukaisen toiminnan.

Vattenfall AB:n toiminta

Tukkutason energiatuotteen kauppa energian tukkumarkkinoilla

Vattenfall AB:n ja Vattenfall Oy:n asiassa antamien selvitysten mukaan Vattenfall AB on toteuttanut tytäryhtiönsä Vattenfall Oy:n toimeksiannosta tutkinnan kohteena olevat liiketoimet jättämällä osto- ja myyntitarjouksia sähkön vuorokausimarkkinalla 4.5.2022, 29.6.2022, 30.6.2022, 1.7.2022 ja 14.10.2022. Vattenfall AB on markkinaosapuolena käynyt kauppaa sähkön vuorokausimarkkinoilla, ja Vattenfall AB on ollut vastuussa liiketoimien toteuttamisesta Vattenfall Oy:n lukuun.

Markkinoiden manipulaation tai sen yrityksen tunnusmerkistön täyttyminen REMIT-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti edellyttää, että kyseessä on tukkutason energiatuotteen kauppaa koskevan liiketoimen suorittaminen tai sitä koskevan toimeksiannon antaminen. Energiavirasto katsoo, että REMIT-asetuksen 2 artiklan tarkoittama tukkutason energiatuotteiden kauppaa koskevan liiketoimen suorittaminen tai kauppaa koskevan toimeksiannon antaminen koskevat kaikenlaisia tarjousten ja liiketoimien tekemiseen liittyviä toimia, kuten esimerkiksi uusien tarjousten jättäminen, olemassa olevien muuttaminen ja peruminen.

2270/040701/2022

Energiavirasto toteaa, että osto- ja myyntitarjousten jättäminen on kauppaa koskevan toimeksiannon suorittamista. Osto- ja myyntitarjoukset ovat tarjouksen jättäjää sitovia ja ne vaikuttavat unionin sisäisen sähkömarkkinan hinnan laskentaan muodostaen sopimuksen unionissa toimitettavasta sähköstä.

Asiassa saatujen selvitysten mukaan Vattenfall AB on toteuttanut Vattenfall Oy:n lukuun toimeksiannot sähkön vuorokausimarkkinalla. Sähkön vuorokausimarkkina on REMIT-asetuksen 2 artiklassa tarkoitettu energian tukkumarkkina. Sähkön vuorokausimarkkinoilla kaupankäynnin kohteena olevat sopimukset ovat REMIT-asetuksen 2 artiklan mukaisia tukkutason energiatuotteita. Näin ollen Vattenfall AB:n tekemät tutkimuksen kohteena olevat toimeksiannot kuuluvat asetuksen soveltamisalaan.

Väärät tai harhaanjohtavat viestit hinnasta, kysynnästä tai tarjonnasta

REMIT-asetuksen 2 artiklan 2 kohdan a kohdan i alakohdan mukaan markkinoiden manipuloinnista on kyse, kun liiketoimi antaa tai todennäköisesti antaa vääriä tai harhaanjohtavia viestejä tukkutason energiatuotteiden tarjonnasta, kysynnästä tai hinnasta.

REMIT-asetuksen johdannon 13) kohdan mukaan energian tukkumarkkinoiden manipulointia on muun muassa sellaisten toimien toteuttaminen, joiden johdosta hinnat asettuvat keinotekoisesti tasolle, jota ei voida perustella tarjontaa ja kysyntää koskevilla markkinavoimilla, mukaan lukien tuotanto-, varasto- tai siirtokapasiteetin tosiasiallisella saatavuudella ja kysynnällä. Perustelukappaleen mukaan markkinoiden manipulointitapoihin kuuluvat muun muassa värien toimeksiantojen tekeminen ja peruminen. Manipulointi ja sen vaikutukset saattavat ilmetä rajojen yli, sähkö- ja kaasumarkkinoiden kesken sekä rahoitus- ja hyödykemarkkinoiden välillä, päästöoikeuksien markkinat mukaan lukien.

Ovatko Vattenfall AB:n antamat tarjoukset antaneet viestejä markkinoille

Vattenfall AB on kiistänyt syyllistyneensä markkinoiden manipulointiin ja esittänyt, että liiketoimien on annettava vääriä tai harhaanjohtavia viestejä markkinoille. Viestit markkinoilla siten liittyvät energian tukkutuotteen kysyntään, tarjontaan tai hintaan ja edellytyksenä on, että huolellisesti toimivat markkinaosapuolet ottaisivat viestit huomioon tehdessään kaupankäyntiä koskevia päätöksiä. Vattenfall AB:n mukaan kyseessä olevat tarjoukset eivät ensinnäkin ole voineet antaa viestejä markkinoille, koska tarjoukset on tehty huutokaupassa. Huutokaupassa markkinatoimijoiden tekemät liiketoimet eivät ole kaikkien saatavilla tai nähtävillä, ellei ohjeellista hintaa ole näkyvillä. Näin ollen tarjoukset eivät voi vaikuttaa muiden markkinatoimijoiden päätöksentekoon, toisin kuin jatkuvassa kaupankäynnissä.

Energiavirasto toteaa, että REMIT-säätelyn tarkoituksena on ollut kieltää markkinamanipulaatio laajassa merkityksessä. Energiavirasto toteaa, että viestien antaminen markkinoille kuuluu luonnostaan kaikkeen kaupankäyntitoimintaan ja erityisesti tukkutason energiatuotteilla käytävään kauppaan markkinasegmenteillä, joilla toimeksiannot, vaikka ne olisivatkin anonyymeja tai aggregoituja, ovat kaikkien markkinaosapuolten nähtävillä tilauskirjassa koko kaupankäynnin ajan tai ne julkistetaan anonyymisti ja/tai aggregoituina huutokauppojen lopussa tai huutokauppaprosessin eri vaiheissa.

2270/040701/2022

Energiavirasto toteaa, että vuorokausimarkkinoilla markkinaosapuolet tekevät tarjouksia toisistaan riippumatta. Virheellinen toimeksianto ei siten välttämättä suoraan vaikuta siihen, miten muut osallistujat tekevät tarjouksensa kyseisellä markkinalla. Kuitenkin viesti markkinalle sähkön kysynnästä tai tarjonnasta syntyy, kun tarjous asetetaan vuorokausimarkkinalle, koska sähkön hinta vuorokausimarkkinalla kullekin tarjousalueelle määräytyy yhteenliitettyjen tarjousalueiden hinnanmuodostusmenetelmien mukaisesti jätettyjen tarjousten perusteella. Edelleen asetettu tarjoushinta tai -määrä vuorokausimarkkinalla voi myös johtaa markkinaosapuolia harhaan tulevasta tarjonnasta ja/tai kysynnästä esimerkiksi siksi, että vuorokausimarkkinan tulokset vaikuttavat rajat ylittävien siirtoyhteyksien saatavuuteen päivänsisäisellä markkinalla. Vuorokausimarkkinan hinnat toimivat myös viitehintoina johdannaissopimuksille sekä kuluttajille tarjotuille pörssihintaisille sopimuksille, joten virheet vuorokausimarkkinan tarjousmäärissä voivat vääristää näiden sopimusten viitehintoja. Lisäksi vuorokausimarkkinan toteutuneita hintoja käytetään säätösähkömarkkinan (mFRR-markkina) hinnoittelussa.

Myös hallituksen esityksen (50/2014 vp s. 36) mukaan energian tukkumarkkinoilla tehtävät rikkomukset voivat olla vaikutuksiltaan hyvin merkittäviä. Esimerkiksi vuorokausimarkkinoilla tehty väärinkäyttö voi kaupankäynnin luonteesta johtuen vaikuttaa hinnanmuodostukseen koko markkinalla ja energian tukkumarkkinoilla tapahtuvan markkinoiden manipuloinnin vaikutukset voivat ulottua Suomen lisäksi usean jäsenvaltion alueelle.

Energiavirasto katsoo, että vuorokausimarkkinoilla tehdyt osto- ja myyntitarjoukset ovat sitovia ja ne vaikuttavat edellä kuvatun tavoin relevantilla tavalla Euroopan unionin sisäisen sähkömarkkinan hinnan laskentaan. Johtopäätöstä tukee myös Vattenfall AB:n oma toiminta, jossa se on saattanut tekemänsä virheelliset tarjoukset muiden markkinaosapuolten tietoon jälkikäteen julkaistuilla UMM-viesteillä. Jos virheellisillä tarjouksilla ei ajateltaisi olevan viestejä antavaa vaikutusta, mahdollisista virheistä ei olisi tarpeen ilmoittaa julkisesti.

Siten toisin kuin Vattenfall AB on esittänyt, Energiavirasto katsoo, että Vattenfall AB:n tekemät tarjoukset sähkön vuorokausimarkkinoilla ovat olleet REMIT-asetuksen tarkoittamia liiketoimia, jotka ovat antaneet viestejä markkinoille.

Ovatko Vattenfall AB:n tekemät tarjoukset antaneet väärä tai harhaanjohtavia viestejä markkinoille

Energiavirasto on edellä perustellut, miksi Vattenfall AB:n tarjousten katsotaan antaneen viestejä markkinoilla. Vattenfall AB on joka tapauksessa selvityksessään kiistänyt tarjousten *antaneen väärä tai harhaanjohtavia viestejä* markkinoille, koska tarjoukset ovat olleet aitoja ja ne ovat vastanneet Vattenfall AB:n todellista osto- tai myyntitarkoitusta. Vattenfall AB:n mukaan tällaisen määrittelyn kannalta merkityksellinen ajankohta on se, jolloin tarjous on jätetty.

Vattenfall AB:n mukaan väärä tai harhaanjohtavia viestejä voi syntyä siinä tilanteessa, jos liiketoimia ei tehdä senhetkisen taloudellisen arvion tai kaupallisen intressin perusteella tai jos markkinaosapuolella on aikomus esimerkiksi peruuttaa toimeksianto ennen täytäntöönpanoa. Vattenfall AB on viitannut ACER:n tulkintaohjeistukseen REMIT-asetuksen tulkinnasta ja esittänyt myös, että

2270/040701/2022

virheellisten tarjousten osalta kyse voi olla myös siitä, ettei markkinaosapuolella ole aitoa tarkoitusta myydä tai hankkia energian tukkutuotetta tarjottuun hintaan, mistä tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole kyse. Näin ollen, kun kyseessä on epätaloudellinen liiketoimi, markkinaosapuolen tiedossa on ex-ante, että toiminta tulee johtamaan taloudellisiin tappioihin epäaidon tarjouksen vuoksi.

Vattenfall AB mukaan markkinaosapuolen tarkoitusta tulisi pitää väärän tai harhaanjohtavan viestin osatekijänä erityisesti, kun tarkastellaan toimeksiantoja, joiden tarkoituksena on muuttaa taloudellista asemaa tai omistusta ja jotka ovat siten taloudellisesti merkityksellisiä, kuten kyseessä olevissa tapauksissa. Vattenfall AB:n mukaan markkinaosapuolen tarkoituksen huomioon ottaminen on välttämätöntä määriteltäessä eroa aidon tarjouksen ja väärän tai harhaanjohtavan tarjouksen välillä.

Vattenfall AB:n mukaan sillä on ollut aito aikomus myydä volyymit kyseiseen hintaan. Virheet tapahtuivat taustalla osana perusteltuja kaupallisia arviointoja, ja niillä oli, vaikkakin vasta jälkikäteen, vaikutusta Vattenfallin sisäisiin motiiveihin/taloudellisiin näkökohtiin. Tällainen virhe Vattenfall AB:n mukaan voidaan rinnastaa virheelliseen ennusteeseen tai virheelliseen markkinakäsitykseen perustuvaan päätökseen. Tällainen virhe ei Vattenfall AB:n mukaan kuitenkaan muodosta väärää tai harhaanjohtavaa signaalia markkinoille, koska tarjous/toimeksiannot heijastavat asianmukaisesti markkinaosapuolen (silloisia) taloudellisia etuja ja perustuvat oikeutettuihin kaupallisiin näkökohtiin sillä hetkellä, kun kyseiset harkinnat tehtiin (toisin sanoen kaupalliset harkinnat on tehty käytettävissä olevien ennakkotietojen perusteella). Se, että päätösten perusteet voivat muuttua myöhemmin (eli jälkiarvioinnissa), ei Vattenfall AB:n mukaan muuta sitä tosiasiaa, että aiemmin tehty tarjous on perustunut todelliseen intressiin ja tämä on luontaista hyödykekauppaympäristössä, joka edellyttää päätösten jatkuvaa uudelleenarviointia. Vattenfall AB:n mukaan sillä ei ole ollut myöskään tosiasiallista tietoa siitä, että saadut tiedot olisivat mahdollisesti virheellisiä, eikä sillä ollut mitään laitonta intressiä saavuttaa muuta tarkoitusta.

Energiavirasto toteaa, että REMIT-asetuksen tarkoituksena on varmistaa, että kuluttajat ja muut energian tukkumarkkinoiden osapuolet voivat luottaa sähkö- ja kaasumarkkinoiden eheyteen ja että energian tukkumarkkinahinnat ilmentävät tasapainoista ja kilpailukykyistä kysynnän ja tarjonnan vuorovaikutusta ja että markkinoiden väärinkäytöstä ei voi saada etua. Näin ollen markkinoiden manipulointia on REMIT-asetuksen johdannon 13) kohdan mukaan energian muun muassa sellaisten toimien toteuttaminen, joiden johdosta hinnat asettuvat keinotekoisesti tasolle, jota ei voida perustella tarjontaa ja kysyntää koskevilla markkinavoimilla, mukaan lukien tuotanto-, varasto- tai siirtokapasiteetin tosiasiallisella saatavuudella ja kysynnällä. Perustelukappaleen mukaan markkinoiden manipulointitapoihin kuuluvat muun muassa väärin toimeksiantojen tekeminen ja peruminen.

Energiavirasto toteaa, että Vattenfall AB on ilmoittanut 5.5.2022 myyneensä yhteensä noin 2000 MWh liian paljon sähköä kyseisen vuorokauden aikana. Vattenfall AB on ilmoittanut virheen koskevan kaikkia vuorokauden tunteja ja virheellisen määrän vaihtelevan 100 MWh/h liian pienten ja 200 MWh/h liian suurten myyntimäärien välillä. Virheen keskikoko kaikilta tunneilta keskimäärin on UMM-viestin mukaan noin 100 MWh/h liian paljon myytyä sähköä.

2270/040701/2022

Vattenfall AB on myös ilmoittanut 30.6-2.7.2022 ostaneensa virheellisesti 180 MWh/h liian vähän sähköä ja edelleen Vattenfall AB on ilmoittanut 15.10.2022 myyneensä virheellisesti 150 MWh/h liikaa sähköä.

Vattenfall AB on ilmoittanut UMM-viesteillä markkinoille tehneensä väärät tarjoukset ja todennut saman myös Energiavirastolle antamassaan selvityksessä. Lisäksi Vattenfall AB on esittänyt erittelyt tarjouksista, jotka Vattenfall AB:n olisi pitänyt tehdä. Vattenfall AB on esittänyt jälkikäteen toisessa selvityksessään liiketoimien perustuneen kuitenkin aitoon kysyntään. Energiavirasto toteaa Vattenfall AB:n selvitysten olevan keskenään ristiriitaiset. Energiavirasto katsoo asiassa toimitetun selvityksen, aiotuista tarjouksista toimitettujen erittelyjen sekä UMM-viestin perusteella Vattenfall AB:n tehneen väärät tarjoukset sähkön vuorokausimarkkinoilla.

Väärä tai harhaanjohtava viesti markkinalle sähkön kysynnästä tai tarjonnasta syntyy, kun tarjous asetetaan vuorokausimarkkinalle, koska sähkön hinta vuorokausimarkkinalla kullekin tarjousalueelle määräytyy yhteenliitettyjen tarjousalueiden hinnanmuodostusmenetelmien mukaisesti jätettyjen tarjousten perusteella. Virheellinen tarjous, tässä tapauksessa Vattenfall AB:n virheelliset osto- ja myyntitarjoukset, on täten osaltaan vaikuttamassa hinnanmuodostukseen. Energiavirasto katsoo, että virheellisen toimeksiannon jättäminen antaa markkinalle väärän tai harhaanjohtavan viestin sähkön tukkutasen kysynnästä, tarjonnasta tai hinnasta. Vattenfall AB ei ole tehnyt sellaisia tarjouksia, joita sen on ollut tarkoitus tehdä. Siitä huolimatta, että liiketoimilla on voinutkin olla aito liiketaloudellinen peruste, osto- ja myyntitarjoukset eivät ole vastanneet yhtiön todellista kysyntää tai tarjontaa ja tarjoukset ovat siten antaneet vääriä tai harhaanjohtavia viestejä markkinoille.

Energiavirasto katsoo edellä esitetyn perusteella Vattenfall Oy:n liiketoimien toimeksiantajana ja Vattenfall AB:n liiketoimien suorittajana syyllistyneen REMIT-asetuksen vastaiseen markkinoiden manipulointiin toteuttaessaan väärät tarjoukset sähkön vuorokausimarkkinoilla.

Energiavirasto toteaa lisäksi, että REMIT-asetuksen 2 artiklan mukaiseen markkinamanipulaatioon syyllistyminen ja 5 artiklassa säädetyn kiellon rikkominen eivät edellytä tahallisuutta tai tietoisuutta toimeksiannon manipulatiivisesta luonteesta toimeksiannon suorittajalta tai antajalta. Energiavirasto toteaa, että tekijän syyllisyyden aste voidaan ottaa huomioon seuraamusharkinnassa, joka on erotettava markkinoiden manipuloinnin tunnusmerkistön täyttymisen arvioinnista.

Seuraamus

Valvontalain 16 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tai jättää noudattamatta REMIT-asetuksen 5 artiklassa säädettyä kieltoa manipuloida tai yrittää manipuloida markkinoita, voidaan määrätä seuraamusmaksu. Valvontalain 17 §:n mukaan seuraamusmaksun määrää Energiaviraston esityksestä markkinaoikeus.

Seuraamusmaksun esittäminen edellyttää teon tahallisuutta tai huolimattomuutta (HE 50/2014 vp, s. 46). Näin ollen asiassa on arvioitava, onko Vattenfall Oy:n ja Vattenfall AB:n toiminta ollut tahallista tai huolimattontaa.

2270/040701/2022

Vattenfall Oy:n toiminnan tahallisuus tai huolimattomuus

Vattenfall Oy:n antaman selvityksen mukaan Vattenfall AB on suorittanut liiketoimia energian tukkumarkkinoilla Vattenfall Oy:n puolesta. Vattenfall Oy on todennut selvityksessään Vattenfall AB:n ilmoittaneen kaikista kolmesta virhetilanteesta Nord Poolin kautta oikein ja oikeaan aikaan sekä sen esittäneen tarkan kuvauksen tapahtumista. Vattenfall Oy on todennut lisäksi, että konsernin sisällä on tapahtumien johdosta tehty toimintaa kehittäviä toimenpiteitä.

Vattenfall Oy on todennut lisäksi, että käytännössä markkinatoimijalla voi olla rajallinen mahdollisuus todentaa vastapuolilta saatujen tietojen paikkansapitävyys ottaen huomioon, että aikaa on usein rajallisesti, mikä saattaa johtaa tarjoamisen virhetilanteiden kaltaisiin tilanteisiin. Vattenfall Oy:n mukaan jotkin tapahtumat ovat olleet Vattenfall Oy:n vaikutusmahdollisuuksien ulottumattomissa ja Vattenfall Oy on pyytänyt arvioimaan, minkälaista virheettömyyttä markkinatoimijalta voidaan kohtuullisesti vaatia vastaavassa tilanteessa.

Energiavirasto toteaa, että lähtökohtaisesti Vattenfall Oy on kaupankäynnin kohteena olevien energian tukkutuotteiden tosiasiallisena omistajana vastuussa sen lukuun toteutettavista liiketoimista. Energiavirasto toteaa, että asiassa esitettyjen selvitysten perusteella Vattenfall Oy:llä ei ole kyseisissä tapauksissa välttämättä ollut mahdollisuutta vaikuttaa tarjousten jättämiseen. Yhtiöt ovat myös oma-aloitteisesti ryhtyneet korjaaviin toimenpiteisiin, joilla vastaavia tilanteita pyritään estämään tapahtumasta uudelleen. Asiassa ei ole siten ilmennyt seikkoja, joiden perusteella voitaisiin katsoa Vattenfall Oy:llä olleen esimerkiksi tahalliseen toimintaan viittaavaa pyrkimystä vaikuttaa manipulatiivisin keinoin markkinoiden toimintaan. Energiavirasto katsoo, että asiassa ei ole siten käynyt ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat tahallisuutta. Ottaen huomioon Vattenfall Oy:n roolin, asiassa ei myöskään voida katsoa sen toimineen huolimattomasti. Näin ollen Energiavirasto katsoo, että asiassa ei ole perusteltua esittää Vattenfall Oy:lle seuraamusta.

Vattenfall AB:n toiminnan tahallisuus tai huolimattomuus

Vattenfall AB on selvityksessään esittänyt, ettei se ole toiminut tahallisesti tai huolimattomasti, vaan järkevän markkinaosapuolen edellyttämällä ammattitaidolla ja huolellisuudella. Vattenfall AB on lausumassaan korostanut erityisesti heinäkuun ja lokakuun tapahtumien osalta, että ne ovat perustuneet kolmansilta osapuolilta saatuun tietoon, joka myöhemmin on osoittautunut virheelliseksi. Vattenfall AB:lla ei ole siten ollut velvollisuutta tehdä tietojen tarkistuksia, sillä se on voinut luottaa saamaansa tietoon, eikä sillä ole ollut syytä olettaa, että tiedot olivat virheellisiä. Myöskään kolmansien osapuolten aikaisempi toiminta ei ole antanut syytä epäillä tietojen virheellisyyttä. Joka tapauksessa Vattenfall AB on em. tapahtumien jälkeen lisännyt tarkistuksia ja kehittänyt prosessejaan sellaisiksi, ettei virheellistä tietoa käytettäisi enää päätöksenteon perustana. Vattenfall AB:n mukaan kyseessä olevat tapahtumat ovat olleet liiketaloudellisesti perusteltuja ja Vattenfall AB on julkaissut niistä oma-aloitteisesti UMM-viestit.

Energiavirasto katsoo Vattenfall AB:n asiassa esittämän selvityksen ja siinä annetun kuvauksen perusteella, että ensimmäisessä, toukokuussa tapahtuneessa virheellisessä tarjouksessa oli kyse siitä, että Vattenfall AB:n lähettämiä tarjouksia

2270/040701/2022

ei hyväksytty johtuen virheestä Vattenfall AB:n [REDACTED]¹⁴.

Ensimmäinen versio tarjouksesta päivälle 5.5.2022 oli lisätty manuaalisesti [REDACTED]¹⁵. Tarjousta päivitettiin 4.5.2022, jolloin operaattorit huomasivat, ettei yksikään lähetetyistä tarjouksista ollut mennyt läpi, jonka vuoksi tarjous päivää 5.5.2022 varten ei ollut päivittynyt. Operaattorit pyrkivät ratkaisemaan tilanteen lähettämällä tarjouksen manuaalisesti siinä onnistumatta, jonka seurauksena he päätyivät lähettämään sähköpörssiin kopion edellisen päivän tarjouksesta. [REDACTED]¹⁶.

Energiavirasto toteaa lisäksi, että vaikka Vattenfall AB on lopulta päätenyt lähettämään edellisen päivän tarjouksen, joka on osoittautunut virheelliseksi, se on pyrkinyt lähettämään 5.5.2022 tarkoitetun tarjouksen [REDACTED]¹⁷ jälkeen manuaalisesti siinä onnistumatta.

Energiavirasto katsoo, että Vattenfall AB on pyrkinyt toimimaan avoimesti julkaisemalla markkinalle UMM-viestin virheestä ja estämään samankaltaisten virheellisyyksien tapahtumasta jatkossa toteuttamalla korjaavia toimenpiteitä. Energiavirasto toteaa, että asiassa ei ole kokonaisuutena arvioiden käynyt ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat Vattenfall AB:n toimineen tahallisesti tai huolimattomasti.

Energiavirasto katsoo heinäkuun tapahtumassa olleen kyse siitä, että Vattenfall AB:n saamassa [REDACTED]¹⁸ oli ollut virheellisesti negatiivinen etumerkki positiivisen sijaan. Määrät ajettiin Vattenfall AB:lla tarjousjärjestelmään ja tämän johdosta Vattenfall AB oli ostanut kokonaisuudessaan 180 MWh/h vähemmän sähköä kuin oli ollut tarkoitus ajanjaksolla 30.6.2022-2.7.2022. Tapahtuman jälkeen Vattenfall AB on ilmoittanut tehneensä korjaavia toimenpiteitä vastaavien virheiden välttämiseksi jatkossa.

Energiavirasto toteaa, että Vattenfall AB vastaa lähtökohtaisesti markkinalle laittamastaan tiedosta. Vattenfall AB:n tulee siten pystyä järjestämään kaupankäyntiä koskevat menettelyt siten, että se voi varmistaa saamiensa tietojen oikeellisuus luotettavasti ennen niiden toimittamista markkinoille.

¹⁴ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

¹⁵ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

¹⁶ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

¹⁷ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

¹⁸ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

2270/040701/2022

Energiavirasto toteaa, että kyseinen virhe on perustunut selvitysten mukaan kolmannen osapuolen ilmoittamaan tietoon. Virhe on siten ollut luonteeltaan sellainen, jonka havaitseminen olisi edellyttänyt toimenpiteitä, joiden ei voida katsoa tässä tapauksessa kuuluvan kaupankäynnin välityspalveluita tarjoajan normaalin huolellisuusvelvoitteen piiriin. Virheen havaitsemisen jälkeen Vattenfall AB on ilmoituksensa mukaan kehittänyt toimintaansa siten, ettei vastaavaa virhettä tapahdu jatkossa. Energiavirasto toteaa asiassa saadun selvityksen perusteella, että Vattenfall AB:n toiminnasta ei ole havaittavissa tahallisuutta tai huolimattomuutta osoittavia seikkoja.

Lokakuun tapauksessa 14.10.2022 Vattenfall AB on saanut selvityksen mukaan asiakkaaltaan virheellisen tiedon keskeytysuunnitelmasta tuulipuistossa. Volyymin olisi pitänyt olla [REDACTED]¹⁹, joka vastasi kyseisen tuulipuiston käytettävissä olevaa enimmäistuotantoa. Volyymitiedoksi ilmoitettiin virheellisesti [REDACTED]²⁰, mikä johti kyseisen tuulipuiston tuotantoennusteen nousemisen sen teoreettiseen maksimiin [REDACTED]²¹ koko ajanjaksolle. Tämä tuotantoennuste lisättiin Vattenfall AB:n koko Suomen tuulituotannon portfolioon ja myytiin vuorokausimarkkinalle 14.-15.10.2022. Myös tämän kyseisen tapahtuman jälkeen Vattenfall AB:lla on tehty korjaavia toimenpiteitä vastaavien virheiden välttämiseksi jatkossa.

Asiassa esitetyn selvityksen perusteella virhe on ollut kolmannelta osapuolelta tulleissa ennustetiedoissa. Vattenfall AB on toteuttanut tarjoukset sovitulla tavalla ja jättänyt tarjoukset sähkön vuorokausimarkkinalle. Virhe ennustetiedoissa oli käynyt ilmi pian tarjouksen jättämisen vuorokausimarkkinalle jälkeen. Virheen vaikutus vuorokausimarkkinan tarjoukseen tarkastettiin välittömästi ennustetiedoissa olevan virheen tunnistamisen jälkeen. Tarkastuksessa ei käynyt ilmi, että vuorokausimarkkinan tarjous olisi ollut poikkeuksellinen virheen johdosta. Vattenfall AB ryhtyi heti toimiin ennustetietojen korjaamiseksi. Korjattujen ennustetietojen avulla operaattori oli tutkinut syvällisemmin virheen vaikutusta tarjoukseen, ja huomasi, että se oli virheellinen. Vattenfall AB julkaisi UMM viestin viivytyksestä tarjouksen virheellisyyden todettuaan. Vattenfall AB on kehittänyt toimintaansa siten, ettei vastaavaa virhettä tapahdu jatkossa. Näin ollen Energiavirasto katsoo, ettei asiassa ole käynyt ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat Vattenfall AB:n toimineen tahallisesti tai huolimattomasti.

Yhteenveto

Energiavirasto toteaa, että asiassa ei ole käynyt ilmi seikkoja, jotka osoittaisivat Vattenfall Oy:n ja Vattenfall AB:n toimineen tahallisesti tai huolimattomasti. Näin ollen Energiavirasto jättää esittämättä seuraamusmaksua.

¹⁹ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

²⁰ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

²¹ Salassa pidettävää tietoa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 20 kohdan nojalla

2270/040701/2022

Ratkaisu

Vattenfall AB ja Vattenfall Oy ovat rikkoneet energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 (REMIT-asetus) 5 artiklan kieltoa osallistua markkinoiden manipulointiin energian tukkumarkkinoilla.

Energiavirasto jättää asiassa esittämättä seuraamusmaksua.

Sovelletut säännökset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1227/2011, annettu 25 päivänä lokakuuta 2011, energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta, 2 artikla ja 5 artikla.

Laki sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta (2013/590) 2 §, 5 §, 9 §, 16 §, 36 §.

Lisätiedot

Lasse Pollari, johtava asiantuntija, 029 505 0198, lasse.pollari@energiavirasto.fi

Pekka Tuovinen, ekonomisti, 029 505 0059, pekka.tuovinen@energiavirasto.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakua koskeva ohjeistus päätöksen liitteenä 1

Liitteet

Liite 1. Valitusosoitus

Jakelu

Vattenfall AB

Vattenfall Oy

Liite 1

VALITUSOSOITUS

Valitusoikeus hallintopäätöksestä

Energiaviraston antamaan hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään. Valituskelpoisella hallintopäätöksellä tarkoitetaan päätöstä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta.

Hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään.

Valitusviranomainen

Valitusviranomainen Energiaviraston päätökseen on markkinaoikeus.

Valituksen tekeminen ja valitusaika

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Jos tiedoksianto on toimitettu tavallisena tiedoksiantona postitse kirjeellä vastaanottajalle, katsotaan hänen saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Mikäli päätös annetaan hakijalle tiedoksi sähköisenä viestinä, päätös katsotaan annetuksi tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Jos päätös on postitettu saantitodistusta vastaan, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon saantitodistuksen osoittamana aikana. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksiantopäivää ei oteta lukuun.

Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä. Viranomaisen tietoon asian katsotaan tulleen kirjeen saapumispäivänä.

Kun valituksen tekemisen määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulu- tai juhannusaatto tahi arkilauantai, saa valituksen toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen valitusviranomaisen aukioloajan päättymistä.

Liite 1

Valituksen tekemisestä säädetään lisäksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003). Määräaikojen laskemisesta säädetään säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/1930).

Valituksen sisältö

Valituksessa on ilmoitettava:

- päätös, johon haetaan muutosta (*valituksen kohteena oleva päätös*);
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (*vaatimukset*);
- vaatimusten perustelut; sekä
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä tuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Mikäli valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, voi tuomioistuin valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat.

Oikaisuvaatimuksen tekijä saa valittaessaan oikaisuvaatimuspäätöksestä esittää vaatimuksilleen uusia perusteluja. Hän saa esittää uuden vaatimuksen vain, jos se perustuu olosuhteiden muutokseen tai oikaisuvaatimuksen tekemisen määräajan päättymisen jälkeen valittajan tietoon tulleeseen seikkaan.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä:

- valituksen kohteena oleva päätös valitusosoituksineen;
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta; sekä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.
- asiamiestä käytettäessä valtakirja, sen mukaan kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 32 §:ssä säädetään.

Liite 1

Valituskirjelmän toimittaminen valitusviranomaiselle

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa markkinaoikeuteen, jonka osoite on

**Markkinaoikeus
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI**

**faksi: 029 56 43314
sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi**

Valituskirjelmä voidaan toimittaa valitusviranomaiselle myös postitse.

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet/#/>

Kun valituskirjelmä toimitetaan hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun kautta, liitteet voi toimittaa skannattuna asiointipalvelussa tai kirjeitse. Kirjeitse toimitettaessa mainitse asiasta asiointipalvelun Viesti-kentässä.

Valituskirjelmän lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Oikeudenkäyntimaksu

Valituksen käsittelystä markkinaoikeudessa voidaan periä oikeudenkäyntimaksu.

Valittajalta peritään markkinaoikeudessa oikeudenkäyntimaksu 2120 euroa.

Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151455?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tuomioistuinmaksulaki#P5>) on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä.